

Asia: VN/18098/2025

Lausuntopyyntö: Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi lapsen erityisestä suojelusta ja siihen liittyviksi laeiksi

Taustatiedot lausunnonantajalta

Edustan

Ministeriö tai valvontaviranomainen

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko ehdotus kokonaisuudessaan kannatettava?

Osittain

Perustelut tiiviisti

Lastensuojelulain kokonaisuudistuksella tavoitellaan lastensuojelulain rakenteen selkeyttämistä sekä sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain välisen rajapinnan täsmentämistä siten, että palvelujen painopiste siirtyy perustasolle. Kokonaisuudistus kytkeytyy keskeisesti meneillään olevaan sosiaalihuoltolain uudistukseen. Ehdotettujen muutosten seurauksena osa nykyisistä lastensuojelun avohuollon asiakkaista siirtyy sosiaalihuoltolain mukaiseen asiakkuuteen. Esitysluonnoksessa ehdotetaan lastensuojelun asiakkuuden kynnyksen ja myös huostaanottokynnyksen korottamista lastensuojelun viimesijaisuuden periaatetta korostaen. Lupa- ja valvontavirasto pitää lastensuojelun painopisteen muuttamista varhaista tukea korostavaksi lähtökohtaisesti kannatettavana.

Sijoitushyvinvointialueelle palautettavaksi ehdotettu yleinen valvontavelvollisuus on ristiriidassa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) ja sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain (741/2023, valvontalaki) kanssa, joissa valvontavelvollisuus perustuu järjestämisvastuuseen, ei sijaintiin. Lupa- ja valvontavirasto katsoo, ettei ehdotettua sääntelyratkaisua voida kannattaa esitysluonnoksessa todetuilla perusteluilla. Sen sijaan tarkoituksenmukaista olisi täsmentää valvontayhteistyön sisältöjä joko itse lakitekstissä tai vähintään säännöskohtaisissa perusteluissa.

Lastensuojelulaitoksen henkilöstömitoitukseen liittyvät muutokset ovat osittain kannatettavia. Lähtökohtaisesti voidaan pitää perusteltuna, että tilanteessa, jossa asuinyksikkö on tosiasiallisesti tyhjiään, ei laitoksessa ole välttämätöntä ylläpitää henkilöstön fyysistä pätevyyttä. Ehdotettua lastensuojelulaitoksen vähimmäishenkilöstömitoituksen alentamista ei voida pitää perusteltuna, kun samanaikaisesti on tiedossa huostaanotettujen lasten jatkuvasti monimutkaisemmat tuen tarpeet.

Luonnosteltu lastensuojelulain muutos on vaikutuksiltaan merkittävä. Muutoksen asianmukainen ja hallittu täytäntöönpano hyvinvointialueilla edellyttää riittävien taloudellisten ja muiden resurssien varaamista. Lakiehdotuksessa esitettyihin muutoksiin liittyvät arviot hyvinvointialueille syntyvistä säästöistä ovat epävarmoja ja tästä huolimatta esityksessä ehdotetaan hyvinvointialueiden rahoituksen vähentämistä nopealla aikataululla. Mikäli rahoituksen vähentäminen toteutuu esitetyllä tavalla, on olemassa merkittävä riski sille, että hyvinvointialueiden kyky toteuttaa ehdotetut muutokset asianmukaisesti ja viivytyksettä heikentyy, eikä esitys vastaa tavoitetta.

2. Vastaavatko ehdotukset esityksen tavoitteita?

Osittain

Perustelut tiiviisti

Lupa- ja valvontavirasto katsoo, että ehdotukset vastaavat esityksen tavoitteisiin osittain. Esitysluonnos vastaa tavoitteeseen lastensuojelun viimesijaisuudesta ja selkeyttää lastensuojelulain rakennetta ainakin osittain. Esitysluonnos edistää tavoitetta lastensuojelun asiakkuuden ja huostaanoton kynnyksen korottamisesta ja lastensuojelun viimesijaisuuden vahvistamisesta.

Tavoitteen toteutuminen varhaisen tuen ensisijaisuudesta riippuu olennaisesti siitä, millaiset resurssit ja millaista toimeenpanon tukea hyvinvointialueille muutoksen toteuttamiseen tarjotaan. Lisäksi tavoitteen toteutumiseen vaikuttaa, millaiset edellytykset hyvinvointialueilla on organisoida nyt lausunnon kohteena olevan lain sekä valmisteltavana olevan sosiaalihuoltolain muuttamista koskevat muutokset samanaikaisesti siten, että ne tosiasiallisesti vastaavat lasten ja perheiden varhaisiin tuen tarpeisiin. Muutosten toimeenpano edellyttää hyvinvointialueilla todennäköisesti palvelurakenteiden muutoksia, joiden toteuttaminen edellyttää resursseja ja aikaa.

Esitys vastaa tavoitteeseen lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän velvoitteiden keventämisestä. Samanaikaisesti esitykseen sisältyy merkittävä riski, että lapsen tuen tarpeiden arviointi ja määrittely siirtyy organisaatiossa muulle toimijalle, kuin lapsen tilanteen kokonaisvaltaisesti tuntevalle sosiaalityöntekijälle, mikä ei kaikissa tilanteissa ole lapsen edun mukaista.

Lupa- ja valvontavirasto katsoo, että lastensuojelulaitoksen henkilöstömitoituksen joustavoittamisella ei saavuteta esityksessä todettua tavoitetta julkisen talouden kestävyden

parantamisesta. Myöskään sijoitushyvinvointialueelle ehdotettu valvontatoimivallan laajentaminen ei Lupa- ja valvontaviraston näkemyksen mukaan vastaa tavoitteeseen sijoitetun lapsen haavoittuvan aseman parantamisesta.

3. Mikä seuraavista vaihtoehtoista olisi mielestänne tarkoituksenmukaisin tapa järjestää sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain välinen rajapinta? Valitkaa yksi ja perustelkaa vastauksenne.

Nyt esitetty ratkaisu

Perustelut tiiviisti

Sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain välisen rajapinnan täsmentäminen edistää lastensuojelun asiakkuuden viimesijaisuuden tavoitetta. Lupa- ja valvontavirasto pitää kuitenkin mahdollisena, että sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain välisen rajapinnan epäselvyydet eivät esitetyllä muutoksella täysin poistu. Erityisesti muutoksen alkuvaiheessa tulkintaepäselvyyksiä voi aiheuttaa se, miten korkealle kynnyks lapsen kasvuolosuhteiden, kehityksen ja terveyden vakavan vaarantumisen uhkasta asetuu ennen kuin lapsen tilanne täyttää lastensuojelun asiakkuuden kriteerit. Toiseksi hyvinvointialueilla toteutettava sosiaalihuollon ja erityisesti terveydenhuollon peruspalvelujen ensisijaisuuden varmistaminen lapsen ja perheen tuen tarpeisiin vastaamisessa voi aiheuttaa epäselvyyksiä sosiaali- ja terveydenhuollon vastuiden ja velvollisuuksien välisessä rajapinnassa.

Esitysluonnoksessa lastensuojelulain ja sosiaalihuoltolain välinen rajapinta määrittyy oletukselle, että sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut vastaavat palvelut vastaavat nykyistä monimutkaisempiin ja vaativampiin tuen tarpeisiin ehkäisten lastensuojelun asiakkuutta. Lupa- ja valvontavirasto toteaa, että esitetyt muutokset voivat lisätä riskiä lastensuojelun asiakkuuden aloituksen viivästymisestä. Muutoksen seurauksena osa nykyisistä lastensuojelun asiakkuudessa olevista ja jatkossa vastaavan tuen tarpeessa olevista lapsista siirtyy lastensuojelusta sosiaalihuoltolain mukaiseen työhön, jossa sosiaalityöntekijäkohtainen mitoitus on 47 lasta, kun se lastensuojelussa on 30 lasta sosiaalityöntekijää kohden. Lapset, jotka eivät enää jatkossa täytä lastensuojelun asiakkuuden kriteerejä, mutta joilla on riski kehityksen ja terveyden vaarantumiselle, saattavat jäädä riittämättömän tuen piiriin ja tähän tulisi muutosvaiheessa kiinnittää huomiota. Samalla lastensuojelun asiakkuuteen ohjautuvat todennäköisesti korostuneesti ne lapset, joiden kohdalla lapsi itse, vanhemmat tai huoltajat eivät ota tarjottua tukea vastaan tai vastustavat tukitoimia tai tilanne on muutoin kriisiytynyt.

Esitysluonnoksen perusteella hyvinvointialueilla on edelleen harkintavaltaa siinä, miten lastensuojelu ja sosiaalihuoltolain mukainen työskentely organisoidaan, eikä lakiehdotus siten täysin poista sosiaalihuollon ja lastensuojelun rajapinnalla tapahtuvien toistuvien asiakassiirtojen mahdollisuutta. Toisaalta esitysluonnos voi johtaa siihen, että hyvinvointialueet joutuvat organisoimaan sosiaalihuollon ja lastensuojelun niin sanottuna yhdennettynä työnä.

Lupa- ja valvontavirasto katsoo, että ehdotetun ratkaisun onnistuminen riippuu olennaisesti siitä, miten sosiaalihuollon ja lastensuojelun palvelut organisoidaan hyvinvointialueilla sekä siitä, varataanko muutosten toimeenpanoon riittävät taloudelliset ja henkilöstöresurssit. Luonnosteltujen

hyvinvointialueiden rahoituksen leikkausten perusteella näiden edellytysten turvaaminen voi muodostua haasteelliseksi ja saattaa heikentää tavoitteen toteutumista.

4. Lausuntopalaute lukuun 1 (Yleiset säännökset): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 1 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Lupa- ja valvontavirasto pitää keskeisten käsitteiden määrittelyä kannatettavana.

Esitysluonnoksen 2 §:n 1 momentin 8 kohdan mukaan lastensuojelulaitoksella tarkoitetaan toimintayksikköä, jossa voidaan toteuttaa kodin ulkopuolisia sijoituksia. Toimintayksikön käsitettä käytetään voimassa olevassa sosiaalihuoltolaissa ja lastensuojelulaissa. Valvontalain 4 §:n 1 momentin 5 kohdassa määritellään palveluyksikkö ja kohdassa 8 vaativaa sosiaalihuoltoa tuottava palveluyksikkö, johon lastensuojelulaitokset sen sisällöllisen määritelmän mukaan asettuvat. Lupa- ja valvontavirasto katsoo, että nyt ehdotettavassa laissa lapsen erityisestä suojelusta käytettävät käsitteet ovat tarkoituksenmukaista määrittellä yhdenmukaisesti valvontalain käsitteistön kanssa.

Esitysluonnoksen 2 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaisella sijoituspaikalla tarkoitetaan tässä laissa tarkoitettua lastensuojelulaitosta tai perhehoitolaissa (263/2015) tarkoitettua perhekotia, jonne kodin ulkopuolelle sijoitettu lapsi tai nuori on sijoitettu. Esitysluonnoksen 59 §:n 1 momentissa todetaan, että kodin ulkopuolinen sijoitus voidaan toteuttaa perhehoitona, laitoshoidtona taikka muulla lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla. Lupa- ja valvontavirasto esittää, että kohtaa 6 täydennetään siten, että sijoituspaikalla tarkoitettaisiin myös muuta sijoituspaikkaa, johon lapsi on sijoitettu hänen tarpeidensa edellyttämällä tavalla.

5. Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla muutoksella olevan lastensuojelun asiakkuuden alkamiseen ja päättymiseen?

Esitysluonnoksessa asiakkuuden alkaminen määritellään tilanteeseen, jossa lapsen kasvuolosuhteet, terveys tai kehitys uhkaavat vaarantua vakavasti eikä lapsen erityiseen suojeluntarpeeseen voida vastata muilla sosiaali- ja terveystarpeilla. Määritelmä huomioi lapsen iän ja kehitystason merkityksen arvioitaessa sitä, milloin kyse on terveyden ja kehityksen vakavasta vaarantumisesta.

Lupa- ja valvontavirasto pitää lastensuojelun palveluiden sijaan muiden sosiaali- ja terveystarpeiden ensisijaisuuden korostamista myönteisenä. Käytännössä tämä voi kuitenkin johtaa epäselvyyksiin tulkinta- ja vastuunjakokysymyksissä, erityisesti sen osalta, kenellä on toimivalta määrittellä, miten ja millaisilla terveystarpeilla lapsen suojelutarpeeseen voidaan vastata lastensuojelun asiakkuuden välttämiseksi. Tämä korostaa sosiaali- ja terveydenhuollon saumattoman yhteistyön vaatimusta ja edellyttää, että esimerkiksi neuropsykiatriset ja päihdepsykiatriset avopalvelut ovat merkittävästi nykyistä paremmin saatavilla.

Lupa- ja valvontavirasto pitää esitysluonnoksen perusteella merkittävänä riskinä sitä, että lastensuojelun asiakkuuden kynnyksessä nousee viivästyttäen asiakkuuden alkamista ja johtaa siihen, ettei avohuollon tukitoimilla ei ole käytännössä riittäviä edellytyksiä saada aikaan olennaista muutosta lapsen ja perheen tilanteessa. Lastensuojelun avohuollon työskentely saattaa tällöin painottua sijoituksen arviointiin ja valmisteluun varsinaisen avohuollon aikaisen muutostyön sijaan. Lupa- ja valvontavirasto katsoo, että mikäli lastensuojelun avohuollon työskentelyn tavoitteena on sijoituksen ehkäiseminen eikä pelkästään perhekuntoutuksen tai avohuollon sijoituksen toteuttaminen, tulisi avohuollon asiakkuuden alkamisen kynnyksen asettua tasolle, jossa lapsen ja perheen tilanteeseen voidaan vielä vaikuttaa riittävän intensiivisellä työskentelyllä.

Esitetty muutos edellyttää esitysluonnoksessa todetulla tavalla sosiaalityöntekijältä huolellista arviota siitä, ovatko lastensuojelun asiakkuuden perusteet edelleen olemassa ja korostaa samalla asiakkuuden päättämiseen liittyvän arvioinnin ja päätöksenteon huolellista dokumentointia. Esitysluonnoksessa ei esitetä asiakkuuksien siirtämiselle aikarajaa ja tämän todetaan mahdollistavan joustavuutta muutoksen toimeenpanossa. Lupa- ja valvontavirasto näkee riskinä, että aikarajojen puuttuminen voi lisätä rajanpintaan liittyviä epäselvyyksiä muutosvaiheessa ja vaikeuttaa sen arviointia, missä palveluissa lapsen ja perheen tuen tarpeeseen vastataan tarkoituksenmukaisesti ja millä perusteilla asiakkuuksia siirretään. Joidenkin asiakkaiden kohdalla se voi tarkoittaa lastensuojelun asiakkuuden jatkumista, vaikka tuen tarpeeseen voitaisiin vastata muissa palveluissa.

6. Onko ehdotus lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää koskevan asiakasmitoituksen joustavoittamisesta mielestänne kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Lupa- ja valvontavirasto pitää pääosin perusteltuna, että asiakasmitoitus joustaa tilanteissa, joissa se on välttämätöntä ja lapsen edun mukaista. Jos tämänkaltainen jousto mahdollistetaan, on hyvinvointialueilla samanaikaisesti velvollisuus huolehtia riittävästä lastensuojelun sosiaalityön resursseista siten, ettei mitoituksen joustoa sovelleta muutoin kuin lainsäätäjän tarkoittamissa tilanteissa.

Pykälän perusteluissa on käsitelty esimerkein tilanteita, joissa enimmäisasiakasmäärästä voidaan poiketa ylöspäin. Perusteluissa tulisi sääntelyn selkeyden ja yhdenmukaisen soveltamisen varmistamiseksi kuvata myös ne tilanteet, joissa enimmäisasiakasmäärää on alennettava sosiaalityöntekijäkohtaisesti. Asiakasmäärän alentaminen voi olla perusteltua erityisesti silloin, kun sosiaalityöntekijällä on merkittävässä määrin muita tehtäviä, hän toimii toisen lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän työparina, hänellä on vastuullaan muita sosiaalihuollon asiakkuuksia tai hän työskentelee osa-aikaisesti.

Vaikka voimassa olevan lain 27 a §:n mukaisesta määräaikatietojen keräämisestä on esityksen mukaan tarkoitus luopua, Lupa- ja valvontavirasto esittää harkittavaksi, että laissa säädettäisiin sosiaalityöntekijäkohtaisten asiakasmitoitustietojen keräämisestä määräajoin ja tietojen

saattamisesta Terveyden- ja hyvinvoinnin laitokselle ja Lupa- ja valvontavirastolle. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen tiedonkeruun ja valvontaviranomaisen toimenpiteiden myötä sosiaalityöntekijäkohtaiset asiakasmäärät ovat kehittyneet myönteisesti, mutta mitoituksen toteutumisessa on edelleen hyvinvointialueiden välisiä eroja. Asiaksmitotustietojen kerääminen ja tietojen saattaminen valvontaviranomaiselle antaa sille mahdollisuuden ohjata ja valvoa hyvinvointialueiden omavalvontaa. Lupa- ja valvontavirasto katsoo, että poikkileikkauspäivämäärän sijaan voisi olla tarkoituksenmukaisempaa kerätä asiakasmäärät tietyltä aikaväliltä.

7. Onko ehdotus lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävistä kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Esitysluonnoksen mukaan lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävänä on vastata lapsen tuen tarpeeseen ensisijaisesti sosiaalityöllä, mikä sisältää sekä kokonaistilanteen arvioinnin että tuen toteuttamisen. Tilanteissa, joissa lapsen suojelun tarve edellyttää lastensuojelun asiakkuutta esitysluonnoksen 8 §:ssä tarkoitetulla tavalla, on lapsella ja perheellä ehdotuksen perusteella jo monialaisen ja intensiivisen tuen tarve. Lupa- ja valvontavirasto pitää mahdollisena riskinä, että esitysluonnoksen mukainen sosiaalityön ensisijaisuus tuen tarpeiden toteuttajana lisää odotuksia ja vaatimuksia sosiaalityölle ja nostaa kynnystä myöntää varsinaisia sosiaalihuollon palveluja. Vaikka sosiaalityön soveltuvuutta lapsen tuen tarpeisiin vastaajana on esitysluonnoksen mukaan tarkoitus arvioida yksilökohtaisesti, saattaa ehdotus johtaa siihen, että sosiaalipalvelujen myöntämisen edellytyksenä on lapsen ja perheen tukeminen aina ensin sosiaalityön keinoin, mikä saattaa johtaa edelleen tuen järjestämisen viivästymiseen.

Esitysluonnoksessa lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle säädetyt nimenomaiset tehtävät on karsittu hyvinvointialueen vastuuta korostaen. Lupa- ja valvontavirasto katsoo, että ehdotus sisältää riskin sille, että lapsen tuen tarpeisiin vastaamisen sisältö määräytyy organisaatiossa riittämättömällä, jonkun muun kuin lapsen tilanteen tuntevan sosiaalityöntekijän tiedossa olevilla seikoilla, ja jotka eivät perustu nimenomaan lapsen yksilölliseen tilanteeseen ja hänen palvelutarpeeseensa. Esitysluonnos sisältää riskin, että ratkaisuja ohjaavat korostuneesti taloudelliset tekijät.

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävät edellyttävät edelleen ehdotetuista vastuiden karsimisesta huolimatta laaja-alaista ja korkeatasoista ammatillista koulutusta, vahvaa osaamista ja riittävää kokemusta. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä käyttää merkittävää julkista valtaa tehdessään päätöksiä lapsen ja perheen asioissa. Lisäksi tehtävässä korostuvat jatkuvuus ja pysyvyys, koska tavoitteena on luottamukseen perustuvien asiakassuhteiden rakentaminen. Tämän vuoksi Lupa- ja valvontavirasto katsoo, että tilapäisesti sosiaalityöntekijän tehtävissä toimivat henkilöt eivät sovellu parhaalla mahdollisella tavalla lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävään. Näin ollen lapsen edun turvaamiseksi olisi perusteltua säätää, että tehtävässä voi toimia ainoastaan laillistettu sosiaalityöntekijä ilman poikkeamismahdollisuutta.

Esitysluonnoksessa korostetaan lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävässä monialaisen yhteistyön merkitystä tavoitteena tehdä yhteistyötä suunnitelmallisesti, aktiivisesti ja vastuullisesti. Yhteistyön toteutuminen edellyttää kaikkien siihen osallistuvien tahojen sitoutumista. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä voi vastata kuitenkin vain omasta toiminnastaan ja siitä, että hän omalta osaltaan edistää yhteistyön toteutumista. Hyvinvointialueiden tulisi seurata sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyön laatua ja toimivuutta siten, että se vastaa tässä esitysluonnoksessa ehdotetulla tavalla lasten ja perheiden tarpeisiin viimesijaisten ja raskaimpien palvelujen ehkäisemiseksi.

8. Lausuntopalaute luvusta 3 (Lastensuojelun järjestäminen ja kustannusvastuu): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 3 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta sekä vaikutuksista.

Lupa- ja valvontavirasto pitää esitysluonnoksen luvussa 3 lastensuojelun järjestämisestä vastuussa olevan sijoittajahyvinvointialueen tehtäviä sekä sijoitushyvinvointialueen vastuuta palveluiden järjestämisvelvollisuudesta selkeänä ja perusteltuna. Sen sijaan ehdotetun 15 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa mainittu jälkihuollossa olevan nuoren asuinhyvinvointialueen oikeus periä kustannukset sijoitushyvinvointialueelta jää epäselväksi ja edellyttää täsmentämistä. Sijoitushyvinvointialueella ja asuinhyvinvointialueella tarkoitetaan käytännössä samaa hyvinvointialuetta ja mahdollisesti säännöksessä on tarkoitettu asuinkunnan mukaisen hyvinvointialueen oikeutta periä kustannukset sijoittajahyvinvointialueelta.

Lupa- ja valvontavirasto toteaa, että samankaltainen terminologinen epäselvyys toistuu 16 §:n perusteluissa. Perusteluissa todetaan, että lapsen muuttaessa hyvinvointialueelta toiselle ja toisessa kohdassa perhe muuttaa selvityksen ollessa kesken toiselle hyvinvointialueelle. Ilmaisujen perusteella tässä todennäköisesti tarkoitetaan tilanteita, joissa lapsi tai perhe muuttaa toisen hyvinvointialueen alueelle. Perusteluita olisi selvyden vuoksi tarpeen täsmentää.

9. Lausuntopalaute luvusta 4: Onko ehdotus, jonka mukaan lupa lapsen tutkimiseen annettaisiin jatkossa hyvinvointialueen viranhaltijan päätöksellä hallinto-oikeuden sijaan, mielestänne kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Lupa lapsen tutkimiseen hyvinvointialueen viranhaltijan päätöksellä vastaa Lupa- ja valvontaviraston arvioin mukaan tavoitteeseen prosessin keventämisestä ja joutuisammasta käsittelystä vähentäen hallinto-oikeuden työmäärää. Esitysluonnoksessa ei ole kuitenkaan arvioitu ehdotetun muutoksen vaikutuksia esimerkiksi hyvinvointialueiden osaamisvaatimuksiin eikä sitä, voiko menettelyn keventäminen lisätä lapsen tutkimista koskevien lupapäätösten määrää tai liittykö muutokseen riski siitä, että päätöksiä tehdään aiempaa matalammilla kriteereillä.

Lupa- ja valvontavirasto toteaa, että asianosaisten oikeusturvan toteutumisen kannalta päätöksenteossa on välttämätöntä varmistaa riittävä asiantuntemus ja puolueettomuus. Lupa- ja valvontavirasto pitää kuulemismenettelyä ja valitusoikeutta hallinto-oikeuteen oikeusturvan kannalta keskeisenä edellytyksenä. Esitysluonnoksen 26 §:n 1 momentin perusteluihin on lisäksi tarpeen lisätä tarkennuksena huoltajan asianosaisasemaan liittyvästä tiedonsaantioikeudesta

tilanteessa, jossa lapsen terveydentilaa ja/tai hänelle tehtyjä tutkimuksia koskevia tietoja on mahdollisesti kirjattu lapsen sosiaalihuollon asiakastietoihin.

10. Selkiyttävätkö luvun 4 ehdotukset lastensuojelun päätöksentekosäätelyä?

Osittain

Perustelut tiiviisti

Esitysluonnoksen ehdotukset päätöksenteosta on koottu selkeäksi kokonaisuudeksi lukuun 4 ja ehdotus vastaa tavoitteeseen joustavasta päätöksenteosta hyvinvointialueella.

Esitysluonnoksen 25 §:ssä ehdotetaan lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle ja muulle hyvinvointialueen toimialtaiselle viranhaltijalle rinnakkaista toimivaltaa eräissä asioissa. Rinnakkaisen toimivallan käyttäminen avohuollon tukitoimista päätettäessä voi muodostaa käytäntöjä, jotka eivät välttämättä toteuta lapsen etua. Lupa- ja valvontavirasto toteaa, että lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä tulee ehdotetun 10 §:n mukaisesti olla mahdollisuus ja oikeus johtaa lapsen asiakasprosessia kokonaisuutena lapsen edun ensisijaisuus huomioiden. Näin ollen hänellä on myös paras asiantuntemus päättää lapsen tarvitsemista avohuollon tukitoimista. Lupa- ja valvontaviraston korostaa, ettei tavoite päätöksenteon joustavoittamisesta saa johtaa siihen, että päätöksenteko ohjautuu säännönmukaisesti viranhaltijoille, joilla ei ole välitöntä kontaktia lapseen ja ajantasaista tietoa lapsen yksilöllisistä tuen tarpeista.

11. Lausuntopalaute luvusta 5: Onko ehdotus edunvalvojan palkkioiden ja kulukorvausten rajaamisesta ja yhdenmukaistamisesta valtioneuvoston asetuksella mielestänne kannatettava?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia (etenkin taloudellisia) arvioitte ehdotetulla säätelyllä olevan?

Ehdotus on yhdenvertaisuuden kannalta asianmukainen ja perusteltu. Lupa- ja valvontavirasto esittää jatkovalmistelussa harkittavaksi edunvalvonnan kustannusten siirtämistä hyvinvointialueilta valtiolle perustuen siihen, ettei lapsen puhevallan käytössä ole kyse sosiaalipalvelusta.

Muut mahdolliset huomiot lastensuojelun edunvalvontaa koskevasta säätelykokonaisuudesta?

Edunvalvojan määrääminen lapselle riittävän varhaisessa vaiheessa, laissa säädettyjen edellytysten täytyessä, kun se lapsen edun turvaamiseksi on perusteltua, voi ehkäistä lapsen joutumista raskaampien lastensuojelun toimenpiteiden kohteeksi ja itsemääräämisoikeutta rajoittavampien palvelujen asiakkaaksi. Tällä voi olla lastensuojelun kustannuksia vähentävä vaikutus tulevaisuudessa. Lupa- ja valvontavirasto katsoo, että edunvalvojalla tulee olla riittävä tuntemus sosiaalihuollon ja lastensuojelun juridiikasta ja substanssista. Tärkeää olisi myös varmistaa, että lastensuojelun edunvalvontaa valvovalla taholla on asiantuntemusta valvoa lastensuojelun edunvalvojan toimintaa.

12. Muu lausuntopalaute luvusta 5 (Lapsen osallisuus): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 5 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Lapsen osallisuuden korostaminen lainsäädännössä on perusteltua ja ehdotukset lapsen osallisuudesta ovat asianmukaisia. Lupa- ja valvontavirasto on lastensuojelulaitosten tarkastuskäyntien yhteydessä havainnut, että lapsen kuuleminen ja mielipiteen selvittäminen sijaishuollossa tehtävien rajoitusten yhteydessä on osittain näennäistä keskittyen vain siihen, hyväksyykö lapsi rajoituksen vai vastustaako sitä ja lapsen tosiasiallinen osallisuus jää toteutumatta.

13. Lausuntopalaute luvusta 6 (Menettelysäännökset): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 6 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Lupa- ja valvontavirasto pitää myönteisenä esitysluonnoksen yksityiskohtaisissa perusteluissa korostuvaa lapsen kasvokkaiseen tapaamiseen perustuvaa kohtaamisen ensisijaisuutta suhteessa etätapaamiseen. Kasvokkaisen tapaamisen tulee olla ensisijaista myös sijaishuollon aikana. Valvontaviranomaisen lastensuojelulaitoksiin tekemien tarkastuskäyntien yhteydessä tavatut lapset ovat toistuvasti tuoneet esiin, ettei heidän sosiaalityöntekijänsä ole käynyt lastensuojelulaitoksessa tapaamassa heitä henkilökohtaisesti tai on tavannut vain neuvottelun yhteydessä. Lapset tunnistavat tämän merkittäväksi puutteeksi oman asiansa käsittelyssä ja osallisuutensa toteutumisessa. Lupa- ja valvontavirasto korostaa, että lapsen kasvokkainen kohtaaminen on keskeistä lapsen osallisuuden, luottamuksellisen asiakassuhteen sekä lapsen edun toteutumisen näkökulmasta.

Esitysluonnoksessa korostetaan, että lastensuojelun asiakkuus koskee aina yksinomaan lasta. Samalla lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun käsite ehdotetaan korvattavaksi yksinkertaisesti lastensuojelun käsitteellä, vaikka edelleen lastensuojelulla tarkoitetaan lapselle ja hänen perheelleen annettavaa tukea. Esitysluonnoksen 10 §:n perusteluissa tunnistetaan, ettei lastensuojelu välttämättä kykene yksin vastaamaan huoltajien, vanhempien tai muiden lapsen tuen kannalta keskeisten henkilöiden tuen tarpeisiin, vaan heidät on tärkeää ohjata muiden palvelujen ja tuen piiriin. Edelleen esitysluonnoksen 35 §:n 4 momentissa ehdotetaan, että lapsen vanhemmalle laaditaan asiakassuunnitelma, jossa arvioidaan muun ohella, millä tavoin vanhemmalle järjestettävän tuen avulla voidaan edistää perheen jälleenyhdistämistä. Esitysluonnoksen mukaan vanhemman asiakassuunnitelma on muun kuin lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän vastuulla.

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän monialaiset tehtävät huomioiden voidaan lähtökohtaisesti pitää ymmärrettävänä, että vanhemman asiakassuunnitelman laatiminen sekä vanhemmalle kohdennettavan tuen järjestäminen kuuluvat muun kuin lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtäviin. Lupa- ja valvontavirasto katsoo, että esitystä on kuitenkin tarpeen tarkentaa, missä palveluissa ja kenen vastuulla vanhemman suunnitelman laatiminen, toimeenpano ja seuranta ovat. Lisäksi sääntelyssä on tarpeen korostaa, että tilanteessa, jossa vanhemman asiakassuunnitelman tavoitteena on kuvata niitä toimenpiteitä, joilla edistetään perheen jälleenyhdistämistä, suunnitelma on laadittava vähintään tiiviissä yhteistyössä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa. Tämä on tarpeen sen varmistamiseksi, että lapsen asiakassuunnitelmassa asetetut tavoitteet sekä vanhemmalle suunnattavat tukitoimet muodostavat keskenään johdonmukaisen ja toisiaan tukevan kokonaisuuden.

14. Lausuntopalaute luvusta 7 (Lastensuojelun avohuolto): Ovatko lastensuojelun avohuoltoa koskevat ehdotukset mielestänne kannatettavia?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Esitysluonnos korostaa lapsen ja perheen tuen tarpeisiin vastaamista sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin mukaan lukien sosiaalihuoltolain 3 luvussa tarkoitettut sosiaalipalvelut, lapsen sijoitus avohuollon tukitoimena ja mahdollinen ympärivuorokautinen perhekuntoutus esityksen 44 §:ssä säädetyllä tavalla. Ehdotusta voidaan pitää lähtökohdiltaan oikeansuuntaisena, mutta se edellyttää täsmentämistä.

Esitysluonnoksen perusteella lastensuojelun avohuollon työskentelyn ero suhteessa sosiaalihuoltolain mukaiseen työskentelyyn jää osittain epäselväksi. Työskentelyjen välisenä keskeisenä erona näyttävät olevan avohuollon sijoituksen ja perhekuntoutuksen toteuttamisen mahdollisuus sekä avohuollon aikainen tehostettu työskentely.

Lupa- ja valvontavirasto toteaa, että tilanteessa, jossa lapsi siirtyy esitysluonnoksen 8 §:ssä säädetyin edellytyksin lastensuojelun tuen piiriin sosiaalihuoltolain mukaisten keinojen osoittaututtua riittämättömiksi, voidaan katsoa, että lapsen ja perheen tuen tarpeet ovat monialaisia. Siten lastensuojelun avohuollon aikaisen työskentelyn ja toimenpiteiden tulee vastata intensiteetiltään esitysluonnoksen 8 §:ssä säädetyjä lastensuojelun asiakkuuden alkamisen kriteerejä, jotka viittaavat lapsen kasvuolosuhteiden, terveyden tai kehityksen vakavaan vaarantumiseen. Viitaten edellä todettuun lastensuojelun asiakkuuden kynnyksen korottamiseen, Lupa- ja valvontavirasto pitää mahdollisena riskinä, että ehdotuksen toteutuessa lastensuojelun avohuollon työskentely painottuu tosiasiallisesti perhekuntoutukseen tai sijoituksen valmisteluun ja toteuttamiseen. Esityksen jatkovalmistelussa on tarpeen tämän vuoksi korostaa sitä, että lastensuojelun avohuollon asiakkuuden alkaminen asettuisi sellaiseen kohtaan, jossa avohuollon työskentelyn ensisijaisena tavoitteena voi olla sijoituksen ehkäiseminen riittävän intensiivisin ja ensisijaisesti kotiin viedyin tukitoimin.

Lupa- ja valvontavirasto toteaa, että sääntelyn johdonmukaisuuden varmistamiseksi 41 §:n 2 momentin kohtaan, jossa säädetään avohuollon tarkoituksesta vaikuttaa myönteisesti lapsen kasvuolosuhteisiin ja niihin tekijöihin, jotka uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä, voi olla tarpeen täsmentää lisäämällä säännökseen sana ”vakavasti”. Tällöin säännöksen sanamuoto vastaisi paremmin toisaalla esitysluonnoksessa määriteltyä lastensuojelun avohuollon asiakkuuden alkamista.

Esitysluonnoksen lastensuojelun avohuollon asiakkuutta koskevassa luvussa 7 ei ole riittävällä tavalla huomioitu sitä, että lastensuojelun tarpeessa olevilla lapsilla on yleisesti terveydenhuollon palvelujen tarvetta ja toisaalta merkittävä riski jäädä näiden palvelujen ulkopuolelle. Vaikka sosiaalihuollolla ei ole toimivaltaa terveydenhuollon palveluiden järjestämiseen, olisi lastensuojelun avohuoltoa koskevien säännösten jatkovalmistelussa tarpeen täsmentää niitä keinoja ja velvoitteita,

joilla tuetaan sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyön toteutumista ja varmistetaan lapsen oikea-aikainen pääsy tarvitsemisesta palveluihin. Tällainen tarkennus on perusteltu psykiatristen palvelujen, erityisesti neuropsykiatristen ja päihdepsykiatristen palvelujen saatavuuden ja toteutumisen varmistamiseksi, koska lasten yhdenvertaisessa pääsyssä näihin palveluihin esiintyy edelleen jatkuvia puutteita.

15. Lausuntopalaute luvusta 8 (Lapsen kiireellinen sijoitus): Onko kiireellisen sijoituksen jatkoa koskeva ehdotus (keston lyhentäminen 30 vuorokaudesta 14 vuorokauteen) mielestänne kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Tavoite kiireellisen sijoituksen jatkamisen lyhentämisestä suhteessa kiireellisen sijoituksen edellytysten ehdotettuun täsmentämiseen on lähtökohtaisesti perusteltu. Esitysluonnoksessa ehdotettu kiireellisen sijoituksen jatkamista koskevan määräajan lyhentäminen 14 vuorokauteen voi osaltaan edistää työskentelyn joutuisuutta. Muutos voi vastata asetettuun tavoitteeseen, jos kiireellinen sijoitus kohdentuu nykyistä selkeämmin vain niihin tilanteisiin, joissa lapsen tilanne vaatii kiireellistä ja välittömiä turvaamistoimia.

Ehdotettuun muutokseen liittyy kuitenkin merkittäviä oikeusturvaan sekä lapsen tilanteen riittävää selvittämistä koskevia riskejä. Sääntelyn täsmentäminen ja jatkopäätöksen määräajan lyhentäminen voivat johtaa siihen, että lasten tilanteet ovat entistä kriisiytyneempiä ja määräajan lyhentämisen vuoksi lapsen ja perheen kokonaistilannetta sekä käytettävissä olevia vaihtoehtoisia toimenpiteitä ei ehditä selvittää riittävän perusteellisesti tai ainakaan käynnistää. Samalla riski hallintolain mukaisen kuulemismenettelyn toteuttamisessa ilmeneville puutteille lisääntyy. Näistä syistä määräajan lyhentäminen voi heikentää asiakkaan oikeusturvaa eikä välttämättä toteuta sille asetettuja tavoitteita.

Voimassa olevassa sääntelyssä on jo nykyisin nimenomainen velvoite kiireellisen sijoituksen päättämisestä, mikäli sen jatkamiselle ei ole edellytyksiä. Esitysluonnoksen perusteella ei ole mahdollista arvioida, missä määrin kiireellisen sijoituksen edellytysten tarkentaminen edistää tavoitetta vähentää kiireellisen sijoituksen käyttöä ennen huostaanottoa ja minkä verran muutos edistää tavoitetta lapsen kotiutumisen viimeistään jatkopäätöksen jälkeen. Lupa- ja valvontavirasto katsoo, että määräajan lyhentämisen sijaan jatkovalmistelussa on tarpeen vaihtoehtoisesti arvioida kiireellisen sijoituksen lopettamista koskevien edellytysten täsmentämistä, mikä voisi paremmin edistää tavoiteltuja vaikutuksia vaarantamatta asiakkaan oikeusturvaa.

16. Lausuntopalaute luvusta 9 (Huostaanotto): Onko huostaanottoa koskeva ehdotus (50 §) mielestänne kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Lupa- ja valvontavirasto pitää sinänsä perusteltuna, että esitysluonnoksen 50 §:n 2 momenttiin on lisätty edellytys siitä, että huostaanottoon ei voida ryhtyä, jos lapsi tai huoltaja tarvitsee ensisijaisesti muita sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja, kuten psykiatrisia palveluja. Tämän edellytyksen toteutuminen kuitenkin edellyttää, kuten edellä on lausuttu, sosiaali- ja terveydenhuollon tosiasiallista, oikea-aikaista ja riittävän intensiivistä yhteistyötä lapsen ja perheen tuen tarpeisiin vastaamisessa avohuollon aikana, ja tarvittaessa jo ennen sitä.

Esitysluonnoksen perusteella näyttää, että mikäli lapsen terveydenhuollon palvelujen tarvetta ei ole selvitetty eikä tähän tarpeeseen ole vastattu asianmukaisesti, on lastensuojelussa käytännössä mahdotonta tehdä lain edellyttämällä tavalla perusteltua päätöstä lapsen huostaanotosta. Ehdotus merkitsee toteutuessaan käytännössä sitä, että ennen huostaanottopäätöksen tekemistä käytettävissä tulisi olla riittävä ja luotettava tieto siitä, voidaanko lapsen tarpeisiin vastata huostaanoton sijasta asianmukaisemmin terveydenhuollon palveluilla. Lastensuojelu voi toimia vain sille lainsäädännössä säädetyn toimivallan puitteissa, eli edistää yhteistyötä terveydenhuollon kanssa ja osaltaan pyrkiä vaikuttamaan siihen, että lapsen hoidon tarve arvioidaan ja siihen vastataan terveydenhuollossa lain edellyttämällä tavalla. Lupa- ja valvontavirasto katsoo, että tällainen sääntely voi käytännössä johtaa huostaanoton viivästymiseen ja siten myös lapsen edun vastaisten tilanteiden syntymiseen, mikäli tarvittavia terveydenhuollon palveluja ei ole tosiasiallisesti saatavilla.

Lisäksi Lupa- ja valvontavirasto toteaa, että lain jatkovalmistelussa tulisi tarkentaa, mitä tarkoitetaan 50 §:n 2 momentin 1 kohtaan kirjatulla, etteivät kohdassa mainitut ensisijaiset ja muut palvelut ole mahdollisia. Jos tällä on tarkoitettu, että huostaanottoon voidaan ryhtyä esimerkiksi tilanteessa, jossa lastensuojelussa arvioidaan, että lapsen tarpeisiin voitaisiin mahdollisesti paremmin vastata terveydenhuollon palveluilla, mutta eri syistä lapsen hoidon tarvetta ei ole selvitetty terveydenhuollossa, on se tarpeen kirjata pykälän perusteluihin.

Lupa- ja valvontaviraston valvontahavaintojen perusteella sijaishuoltoon tulevilla lapsilla, erityisesti teini-ikäisillä, on jo nykytilanteessa pitkittynyttä ja vakavaa oireilua, esimerkiksi itsetuhoisuutta ja päihteiden käyttöä. Tämän vuoksi Lupa- ja valvontavirasto katsoo, että tavoite huostaanottokynnyksen korottamisesta on siten ristiriitainen. Vaihtoehtoisesti jatkovalmistelussa tulisi arvioida huostaanottokynnyksen korottamisen sijaan keinoja, joilla sijaishuollon aikana voidaan nykyistä vaikuttavammin edistää sijoituksen päättämistä ja perheen jälleenyhdistämistä.

Esitysluonnoksen 50 §:n 3 momentissa ehdotetaan mahdollisuutta sijoittaa alle 18-vuotias vanki lastensuojelulaitokseen lastensuojelulain mukaisella päätöksellä sekä Rikosseuraamuslaitoksen tekemällä vankeuslain (767/2005) mukaisella päätöksellä. Perustelujen mukaan sijoituksen aikana alaikäiseen voitaisiin soveltaa lastensuojelulain ohella vankeuslain säännöksiä. Lupa- ja valvontavirasto katsoo, että 50 §:n 3 momentin perusteluja on jatkovalmistelussa tarpeen täsmentää siten, että niistä käy selkeästi ilmi, mitä vankeuslain säännöksiä alaikäiseen voidaan sijoituksen aikana soveltaa, mikä taho niiden toimeenpanosta vastaa ja ettei lastensuojelulaitokselle säädetä toimivaltaa vankeuslain soveltamiseen.

Esitysluonnoksessa on kuvattu hyvin vähäisesti vankeusrangaistusta suorittavan alle 18-vuotiaan lapsen sijoittamisessa huomioon otettavia seikkoja. Lupa- ja valvontavirasto katsoo, että alle 18-vuotiaan vankeusrangaistusta suorittavan sijoittamisessa on vähintäänkin otettava huomioon muiden samaan lastensuojelulaitokseen sijoitettujen lasten etu. Alaikäinen voidaan tuomita ehdottomaan vankeusrangaistukseen pääsääntöisesti vain erityisen painavista syistä. Jatkovalmistelussa on tarpeen arvioida, onko ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomitun lapsen sijoittaminen mahdollista muualle kuin eduskunnassa juuri hyväksytyyn lastensuojelulain muuttamista koskevan esityksen (149/2025) mukaiseen kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun.

Lupa- ja valvontavirasto toteaa, että esitysluonnoksen 57 § vastaa pääosin voimassa olevan lain 47 §:ää. Lupa- ja valvontaviraston näkemyksen mukaan samalla on tarpeen korjata voimassa olevan 47 §:n 2 momentin ja sen säännöskohtaisten perustelujen välinen ristiriita. Pykälässä säädetään huostassapidon lopettamisen hakemisesta lapsen tai huoltajan toimesta, kun taas perusteluissa hakijaksi mainitaan myös vanhempi. Ristiriidan poistamiseksi 57 §:n 2 momenttia tulisi täsmentää muotoon: ”lapsen, huoltajan tai vanhemman hakiessa huostassapidon lopettamista”.

17. Lausuntopalaute luvusta 10 (Kodin ulkopuolinen sijoitus): Onko kodin ulkopuolisten sijoitusten ja sijoituspaikkojen valvontaa koskevien säännösten täsmentäminen ja vastuunjaon selkeyttäminen ehdotetulla tavalla mielestänne kannatettavaa?

Ei

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Esitysluonnoksen 70 §:n 5 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että sijoitushyvinvointialueen hoitaessa sille saman pykälän 70 §:n 2 momentissa säädettyä valvontatehtävää, siihen sovelletaan valvontalain 24 §:ää ja hyvinvointialuelain 10 §:ää. Esitysluonnoksen 70 §:ää koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa viitataan valvontalain 23 §:ään tarkoittaen kuitenkin todennäköisesti valvontalain 24 §:ää. Valvontalain 24 §:ssä säädetään palvelunjärjestäjän valvontavelvollisuudesta varmistaa muun muassa, että sen ”järjestämismvastuulle kuuluvia palveluja tuottavalla palveluntuottajalla on riittävät ammatilliset, toiminnalliset ja taloudelliset edellytykset huolehtia palvelujen tuottamisesta.” Hyvinvointialuelain 10 §:ssä säädetään, että ”Hyvinvointialueella on oikeus saada yksityiseltä palveluntuottajalta ja tämän alihankkijalta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä palveluiden asianmukaisen tuotannon edellytysten varmistamista ja valvonnan toteuttamista varten välttämättömät tiedot ja selvitykset.” Pykälän mukaan hyvinvointialueella on myös tarkastusoikeus yksityisen palveluntuottajan tiloihin ja laitteisiin.

Lupa- ja valvontavirasto ei näe perusteita sille, että sijoittajahyvinvointialueen järjestämismvastuuseen kuuluvan valvontavelvollisuuden lisäksi hyvinvointialueelle, jonka alueella palveluyksikkö sijaitsee, ulotetaan vastaava valvontatoimivalta. Hallituksen esityksessä toimivaltaa on perusteltu lasten erityisen haavoittuvalla asemalla. Lupa- ja valvontavirasto korostaa, että myös monet muut sosiaalihuollon asiakasryhmät ovat haavoittuvassa asemassa, eikä tämä seikka yksistään muodosta riittävää perustetta ehdotetulle muutokselle. Esitysluonnoksessa ei ehdoteta, että lastensuojelulaitosten valvonta poistuisi järjestämismvastuun piiristä, vaan esityksen perusteella sekä

sijoitus- että sijoittajahyvinvointialueella olisi yhtäläinen valvontatoimivalta. Jos sääntelyn tavoitteena on yleisesti korostaa sijoituspaikkojen valvonnan merkitystä, on Lupa- ja valvontaviraston näkemyksen mukaan tarkoituksenmukaisempaa korostaa järjestämisvastuuseen perustuvan valvonnan merkitystä ja velvoittavuutta. Lisäksi Lupa- ja valvontavirasto toteaa, että hyvinvointialuelain 10 §:n tiedonsaantioikeus koskee yksityisiä palveluntuottajia, mikä rajaa valtion lastensuojelulaitokset sijaintiin perustuvan valvontatehtävän tiedonsaantioikeuden ulkopuolelle, ellei mainittua säännöstä ole tarkoitus muuttaa.

Lupa- ja valvontavirasto katsoo, että sijoitus- ja sijoittajahyvinvointialueen päällekkäinen valvonnan toimivalta ei tue järjestämisvastuuseen kuuluvaa ensisijaista valvontatehtävää, vaan on omiaan hämärtämään sijoitus- ja sijoittajahyvinvointialueiden omavalvontaan liittyviä vastuita ja velvollisuuksia. Jos sijoitushyvinvointialueella ei ole järjestämisvastuussa olevan hyvinvointialueen roolia ja siihen liittyvää valvontavelvollisuutta alueellaan toimivaan palveluntuottajaan, jää valvontatoimivallan käyttämisen intressi epäselväksi. Ehdotettu sääntely tarkoittaisi, että lastensuojelun sijaishuollon valvonnan säännökset poikkeaisivat kaikkia muita asiakasryhmiä koskevasta sääntelystä, mitä ei voida pitää perusteltuna.

Esitysluonnoksen mukaan muutoksella ei ole hyvinvointialueiden tehtäviä lisääviä vaikutuksia, koska valvontatehtävä on jo kuulunut hyvinvointialueiden vastuulle. Lupa- ja valvontavirasto arvioi asian toisin. Valvontalain voimaantulon yhteydessä valvontaviranomaiset tiedustelivat useaan kertaan lastensuojelulain 79 §:ssä mainitun sijoitushyvinvointialueen valvontatehtävän sisältöä. Sosiaali- ja terveysministeriöstä saadun vastauksen mukaan valvontalain voimaantulon myötä valvonnan toimivalta kytkeytyy järjestämisvastuuseen, eikä sijoitushyvinvointialueella ole enää yleistä järjestämisvastuusta riippumatonta valvontatoimivaltaa. Valvontaviranomaiset ovat tulkinneet, että niissä tilanteissa, kun sijoitushyvinvointialueella ei ole järjestämisvastuuta, sen valvontatehtävä rajoittuu yhteistyöhön sijoittajahyvinvointialueen kanssa ilman itsenäistä valvontatoimivaltaa. Edellä todetun perusteella Lupa- ja valvontavirasto katsoo, että esityksellä on hyvinvointialueiden tehtäviä lisäävä vaikutus. Sijaintiin perustuvan valvontatehtävän vaikutukset eivät myöskään todennäköisesti kohdentuisi hyvinvointialueille tasaisesti, koska osalla hyvinvointialueista on runsaasti lastensuojelulaitoksia, kun taas toisilla alueilla vähemmän.

Lupa- ja valvontavirasto katsoo, että jos edellä todetusta huolimatta säädösvalmistelua valvontatoimivallan osalta jatketaan, tulee vähintään pykälän perusteluissa tarkemmin kuvata, mitä sijoitushyvinvointialueelle säännösluonnoksessa mitä ilmeisimmin tarkoitettu sijoittajahyvinvointialueista riippumaton valvontatoimivalta sijoituspaikkaan nähden käytännössä tarkoittaa huomioiden myös lapsia koskevat salassa pidettävät tiedot. Jatkovalmistelussa tulisi ottaa kantaa esimerkiksi siihen, voiko sijoitushyvinvointialue oma-aloitteisesti ilman sijoittajahyvinvointialueiden myötävaikutusta keskustella sijoituspaikkaan sijoitettujen lasten kanssa tai saada muutoin heitä koskevia salassa pidettäviä tietoja. Mikäli tavoitteena on säätää sijoitushyvinvointialueelle itsenäinen ja sijoittajahyvinvointialueista riippumaton valvontaoikeus sen alueella sijaitseviin sijoituspaikkoihin, tulee tästä säätää laissa selkeästi ja yksiselitteisesti. Selkeyden vuoksi olisi tällöin perusteltua käyttää käsitettä sijaintihyvinvointialue.

Lupa- ja valvontavirasto toteaa huomionaan, että sillä on valvontaviranomaisena valvontalain nojalla toimivalta valvoa palvelunjärjestäjiä ja –tuottajia. Tämän perusteella Lupa- ja valvontavirastolla ei ole toimivaltaa valvoa sijaintiin perustuvaa valvontatehtävää. Esitysluonnoksen perusteella jää epäselväksi, onko tämä lainsäätäjän tarkoitus.

Esitysluonnoksessa ei ole otettu kantaa siihen, perustuuko valvontatoimivallan laajentaminen tavoitteeseen saavuttaa kustannussäästöjä rajaamalla valvontaa siten, että sitä ei tehtäisi oman hyvinvointialueen ulkopuolelle. Lupa- ja valvontaviraston tiedossa on, että hyvinvointialueet voivat sijoittaa lapsen oman alueensa ulkopuolelle esimerkiksi lapsen haitalliseen elinympäristöön liittyvän käyttäytymisen katkaisemiseksi. Lupa- ja valvontaviraston näkemyksen mukaan sijoittajahyvinvointialueen tulee osana sijoituspäätöksen valmistelua arvioida aina myös se, miten sijaishuollon valvonta käytännössä järjestetään ja toteutetaan. Mikäli muutoksella tavoitellaan kustannussäästöjä valvontatehtävissä toimivien matkakustannuksia vähentämällä, tulisi kokonaisarvioinnissa ottaa huomioon kahden hyvinvointialueen rinnakkainen valvontatehtävä ja sen vaikutukset kustannuksiin.

18. Lausuntopalaute luvusta 11 (Laitohoito): Onko ehdotus lastensuojelulaitoksen asuinyksikön henkilöstömitoituksen täsmentämisestä ja osittaisesta joustavoittamisesta (ml. lapsikohtainen vähimmäismitoitus 1 työntekijä/lapsi sekä mahdollisuus suhteuttaa mitoitusta sijoitettujen lasten lukumäärään) mielestänne kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Lupa- ja valvontavirasto ei pidä ehdotusta vähimmäishenkilöstömitoituksen alentamista seitsemästä kuuteen ja puoleen kannatettavana. Vaikka vähimmäismitoituksen alentaminen seitsemästä kuuteen ja puoleen on määrällisesti melko vähäinen muutos, ehdotus henkilöstömitoituksen alentamisesta on kokonaisuutena arvioiden epäjohdonmukaista suhteessa ehdotettuun huostaanoton kynnyksen korottumiseen ja siten lasten mahdollisesti entistä vaativampaan oirekuvaan. Lisäksi esitystä ei ole perusteltu muutoin kuin julkisen talouden kestävyuden parantamisella, mitä muutos ei Lupa- ja valvontaviraston näkemyksen mukaan toteuta.

Lastensuojelulaitoksen henkilöstön keskeisenä tehtävänä on varmistaa sijaishuollon tavoitteiden toteutuminen siten, että sijaishuolto ei rajoitu pelkkään ylläpitoon, vaan sisältää aktiivista hoitoa, kasvatusta ja kuntoutusta. Valvontahavaintojen perusteella sijaishuollossa olevien lasten oireilu on usein vaikea-asteista ja monimuotoista. Oirekuvaan voi sisältyä vakavaa päihteiden käyttöä, merkittäviä psyykkisiä oireita, käytöshäiriöitä, rikollista käyttäytymistä sekä itsetuhoisuutta eri muodoissaan. Lisäksi lasten perhetilanteisiin ja kotilomien toteutumiseen liittyy epävakausta, mikä korostaa sijaishuollon henkilöstön jatkuvan läsnäolon, ennakoitavuuden ja ammatillisen tuen merkitystä. Näissä olosuhteissa riittävä ja pysyvä henkilöstöresursointi on välttämätöntä lasten edun toteuttamiseksi.

Voimassa olevan lastensuojelulain tapaan esitysluonnoksessa on ehdotettu erilaista mitoitusta usean asuinyksikön lastensuojelulaitokselle ja yhden asuinyksikön mitoitukselle. Myös voimassa olevassa laissa on ollut erilainen vähimmäismitoitustarve yhden ja usean asuinyksikön lastensuojelulaitoksille. Eriytetty mitoitustarve, jossa usean asuinyksikön lastensuojelulaitoksille säädettäisiin 6 htv:n ja yhden asuinyksikön laitoksille 6,5 htv:n vähimmäismitoitustarve, ei ole lasten yhdenvertaisuuden näkökulmasta perusteltu ja tulisi tässä yhteydessä korjata. Usean asuinyksikön laitoksissa kukin asuinyksikkö toimii omana erillisenä kokonaisuutena, ja asuinyksiköillä on omat nimetyt henkilöstönsä. Kuuden työntekijän vähimmäismitoitustarve ei siten tuota tosiasiallista joustoa tai henkilöstöresurssien jakamisen hyötyä asuinyksiköiden välillä, mikä perustelisi erilaista mitoitustarvetta. Tämä korostuu, kun otetaan huomioon, että vähimmäismitoitustarve tarkoittaa käytännössä vain yhden työntekijän läsnäoloa vuorossa, mikä on jo sinänsä asiakasturvallisuusriski. Lupa- ja valvontavirasto katsoo näin ollen, että seitsemän tai vähintäänkin kuuden ja puolen hoito- ja kasvatustehtäviin osallistuvan työntekijän vähimmäismitoitustarve on perusteltu myös usean asuinyksikön lastensuojelulaitoksissa. Voimassa olevan lain mahdollistamat kuuden työntekijän asuinyksiköt ovat rekisteritietojen perusteella harvinaisia.

Lupa- ja valvontavirasto pitää lähtökohtaisesti mahdollisena, että tilanteissa, joissa asuinyksikkö on tosiasiallisesti tyhjillään, ei henkilöstön jatkuva fyysinen läsnäolo ole välttämättä tarpeen. Tämä edellyttää kuitenkin ehdotettua täsmällisempää ja velvoittavampaa sääntelyä yhteydenpidosta lapsiin myös heidän oleskellessaan esimerkiksi vanhempiansa luona sekä velvollisuutta varmistaa lapsen tarpeisiin vastaaminen kaikissa tilanteissa, kuten kotiloman keskeytyessä tai lapsen poistuessa luvatta.

Esitykseen sisältyy riski siitä, että lasten kotiharjoittelujaksot ja viikonloppulomat ryhdytään suunnittelemaan siten, ettei kyseiselle ajalle varata henkilöstöresurssia työvuoroihin. Tällainen toimintamalli heikentää valmiutta reagoida nopeasti lasten tilanteissa tapahtuviin äkillisiin muutoksiin, jotka eivät ole sijaishuollossa harvinaisia. Mikäli lapsen kotiloma estyy, meneillään oleva kotiloma keskeytyy tai tilanne muutoin edellyttää lapsen välitöntä paluuta lastensuojelulaitokseen, voi henkilöstön puuttuminen työvuorosta viivästyttää tarvittavien järjestelyjen toteuttamisessa. Lupa- ja valvontavirasto korostaa, että kevennetystä päivystysvalmiudesta huolimatta on varmistettava riittävä ja tosiasiallinen valmius järjestää henkilöstö viivytyksettä muuttuvissa tilanteissa lapsen edun ja turvallisuuden varmistamiseksi.

Esitysluonnoksessa esitetyn arvion mukaisesti henkilöstömitoituksen alentaminen mukaan lukien päivystysvalmiuden keventäminen lisäänee niin sanottujen nollatuntisopimusten ja määräaikaisten työsopimusten käyttöä. Tämä merkitsee sijoitettujen lasten näkökulmasta hoito- ja kasvatushenkilöstön vaihtuvuuden lisääntymistä, mikä todennäköisesti heikentää pysyvien ja luottamuksellisten vuorovaikutussuhteiden muodostumista ja jatkuvuutta. Pysyvät ihmissuhteet ovat olennainen osa vaikuttavaa sijaishuoltoa ja siten esitys sisältää riskin sijaishuollon vaikuttavuuden heikkenemiselle.

Lupa- ja valvontavirasto toteaa, että henkilöstömitoituksen alentaminen ei todennäköisesti tuota säästöjä hyvinvointialueille, koska valtaosa lastensuojelulaitospalveluista tuotetaan yksityisten

palveluntuottajien toimesta. Tällöin suurin osa mahdollisista kustannussäästöistä kohdentuu pääosin yksityiselle sektorille.

19. Onko ehdotus turvahenkilöä koskevaksi sääntelyksi, jossa turvahenkilön tehtävät ja toimivaltuudet erotetaan selvästi hoito- ja kasvatustehtävistä, mielestänne toimiva?

Ei

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Esitysluonnoksessa ehdotettu sääntely turvahenkilöistä lastensuojelulaitoksen henkilöstöön kuuluvina, sekä säännökset heidän tehtävistään ja toimivallastaan on uusi. Lupa- ja valvontavirasto pitää esitysluonnoksessa todettua turvahenkilöstön toimivallan rajaamista rajoitustoimenpiteiden käytön sekä varsinaisten hoito- ja kasvatustehtävien ulkopuolelle sinänsä välttämättömänä. Sääntelyä on kuitenkin tarpeen täsmentää ja rajata. Vaikka perusteluissa todetaan, ettei turvahenkilöillä ole oikeutta osallistua hoito- ja kasvatustehtäviin, on heille ehdotetut tehtävät käytännössä osin päällekkäisiä hoito- ja kasvatushenkilöstön tehtävien kanssa, mikä luo merkittävän riskin tehtävien ja vastuiden sekoittumisesta. Lupa- ja valvontavirasto ei pidä turvahenkilöiden sisällyttämistä lastensuojelulakiin tässä laajuudessa perusteltuna erityisesti jäljempänä kuvatus turvahenkilöstöä koskevan valvonnan takia.

Esitysluonnoksessa turvahenkilöiden tehtäväksi ehdotetaan laajaa toimivaltaa muun ohella laitoksen yleisen järjestyksen ylläpitämistä sekä luonnoksen 76 §:ssä tarkemmin yksilöityjä tehtäviä. Esitysluonnoksen perusteluissa tehtäviä on kuvattu ja todettu asianmukaisesti, ettei turvahenkilö voi hoitaa laitoksen hoito- ja kasvatushenkilölle laissa säädettyjä tehtäviä ja toimivaltaa vaan turvahenkilön tehtävä on hoito- ja kasvatushenkilöstön tehtävien turvaaminen. Lupa- ja valvontavirasto katsoo, että turvahenkilön laajan toimivallan vuoksi esimerkiksi turvaamisen käsite edellyttää tarkempaa kuvausta siitä, millaisiin toimenpiteisiin turvahenkilöllä on turvaamisen toteuttamiseksi mahdollisuus ryhtyä.

Lupa- ja valvontavirasto ei pidä perusteltuna, että laitoksen yleisen järjestyksen ylläpitäminen säädetään erityisenä tehtävänä turvahenkilöille. Laitostoiminnan luonteeseen kuuluu, että hoito- ja kasvatustehtävä, mukaan lukien yleisen järjestyksen ylläpito, on kiinteä ja erottamaton osa hoito- ja kasvatushenkilöstön vastuuta. Lupa- ja valvontavirasto katsoo, että turvahenkilöiden roolin tulisi rajautua nimenomaisesti ja täsmällisesti henkilöiden suojaamiseen tilanteissa, joissa esiintyy välitöntä vaaraa henkilöiden turvallisuudelle.

Lupa- ja valvontavirasto korostaa, että turvahenkilöille ehdotettu voimankäyttöoikeus sisältää merkittäviä riskejä. Esitysluonnoksen mukaan turvahenkilöt perehdytetään lastensuojelun toimintaympäristön vaatimuksiin. Tästä huolimatta on olemassa tosiasiallinen riski, että turvahenkilöt käyttävät toimivaltuuksiaan tilanteissa, joissa rajoitustoimivalta kuuluisi hoito- ja kasvatushenkilöstölle. Esitysluonnoksessa ehdotettu lapsen terveydentilan tarkastaminen voimankäytön jälkeen mukaan lukien viittaus rikoslain säännöksiin voimakeinojen käytön liioittelusta, ei poista niitä haitallisia seurauksia, joita voimakeinojen käytöstä voi lapselle aiheutua.

Tämä puoltaa edelleen tarvetta rajata turvahenkilöiden tehtävät tarkkarajaisesti koskemaan ainoastaan henkilöiden suojaamista välittömissä vaaratilanteissa.

Esitysluonnoksen mukaan turvahenkilöiden valvontaa toteuttavat ensisijaisesti palveluntuottaja itse sekä hyvinvointialueet osana palvelutuotannon valvontaa. Lisäksi Lupa- ja valvontavirastolle ehdotetaan toimivaltaa turvahenkilöiden valvontaan perustuen siihen, että he kuuluvat lastensuojelulaitoksen henkilöstöön. Valvontaviranomaiselle lisätyötä arvioidaan aiheutuvan ohjauksessa turvahenkilöiden tietojen ilmoittamisesta rekisteriin. Lupa- ja valvontavirasto arvioi, että muutos aiheuttaa merkittävässä määrin lisätyötä viranomaisvalvonnassa erityisesti palvelunjärjestäjien ja -tuottajien ohjaamisessa.

Lupa- ja valvontavirasto katsoo, että säännösehdotus ei ole riittävän täsmällinen, jotta palveluntuottajat ja -järjestäjät sekä valvontaviranomainen voisivat toteuttaa valvontatehtävänsä, eikä se turvaa palvelunjärjestäjälle ja valvontaviranomaiselle riittäviä ja tosiasiallisia keinoja valvoa turvahenkilöiden toimintaa. Koska turvahenkilöihin ei voida soveltaa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden valvontaa koskevaa sääntelyä, kohdentuisi valvontaviranomaisen valvonta ja mahdollinen hallinnollinen ohjaus palveluntuottajaan, ei yksittäiseen turvahenkilöön. Lupa- ja valvontavirasto esittää, että jatkovalmistelussa harkitaan turvahenkilöitä koskevan sääntelyn (75 §–78 §) siirtämistä osaksi yksityisistä turvallisuuspalveluista annettua lakia (1085/2015). Tällöin palveluntuottajaan sovellettaisiin soveltuvin osin sitä, mitä laissa säädetään turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijaan. Lisäksi laissa säädettäisiin turvahenkilön koulutuksesta, tehtävistä ja valvonnasta. Lupa- ja valvontaviraston näkemyksen mukaan turvahenkilöiden valvonnan tulisi kuulua Poliisihallitukselle yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 84 §:n mukaisesti, samoin kuin turvahenkilöiden hyväksymisen tulisi olla poliisin tehtävä. Tällöin heidän ammatinharjoittamisestaan koskeva valvonta olisi yhdenmukainen muiden turvallisuusalan toimijoiden kanssa. Tässä yhteydessä tulisi myös arvioida tarve säätää turvahenkilön tehtävässä tapahtuva tahallisesta tai törkeästä huolimattomuudesta johtuva laiminlyönti rangaistavaksi.

Lupa- ja valvontavirasto toteaa, että turvahenkilöille ehdotettu velvollisuus laatia 76 §:n 2 momentissa tarkoitettujen toimivaltuuksien käytöstä tapahtumailmoitus on sinänsä selkeä. Sen sijaan ehdotettu 78 §:n 2 momentti, jonka mukaan tapahtumailmoitus on laadittava yhdessä hoito- ja kasvatushenkilöiden kanssa siten, että tiedot kirjataan lapsen asiakasasiakirjoihin, edellyttää täsmentämistä, koska esitysluonnoksen mukaan turvahenkilöllä ei ole pääsyä lapsen asiakasasiakirjoihin. Säännöksen sanamuodon perusteella jää epäselväksi, tarkoittaako tapahtumailmoituksen yhdessä laatiminen sitä, että turvahenkilö ja hoito- ja kasvatushenkilö kirjaavat ilmoituksen yhdessä, turvahenkilön laatiman ilmoituksen liittämistä sellaisenaan asiakasasiakirjoihin vai sitä, että hoito- ja kasvatushenkilöstö tekee erillisen asiakasasiakirjamerkinnän turvahenkilön ilmoituksen perusteella. Epäselväksi jää myös, onko kyse yhdestä vai kahdesta erillisestä asiakirjasta. Lisäksi on tarpeen selkeyttää, miten tapahtumailmoitus ja tiedot lapsen asiakirjoihin kirjataan, jos tilanteessa mukana olleilla on poikkeavat näkemykset tapahtumien kulusta.

Lupa- ja valvontavirasto toteaa, että esitysluonnoksesta ei käy riittävän täsmällisesti ilmi, kenellä on oikeus saada tieto tapahtumailmoituksesta tilanteissa, joissa ilmoitus ei koske sijoitettua lasta. Epäselvyys korostuu tilanteissa, joissa tapahtumailmoitus sisältää muita henkilöitä kuin sijoitettua lasta koskevia salassa pidettäviä tietoja. Tällaisissa tilanteissa ilmoitusta ei välttämättä voida sellaisenaan sisällyttää lapsen asiakasasiakirjoihin. Koska turvahenkilön tehtäviin voi kuulua myös muihin henkilöihin, kuten laitoksessa vieraileviin henkilöihin, kohdistuvia toimenpiteitä, joista laaditaan tapahtumailmoituksia, jää epäselväksi, miten tällaisia ilmoituksia käsitellään, missä niitä säilytetään ja kenellä on oikeus niitä käsitellä. Tätä koskevaa sääntelyä on tarpeen selkeyttää ja täsmentää.

**20. Lausuntopalaute luvusta 12 (Lapsen erityistä suojelua turvaavat rajoitukset sijaishuollon aikana):
Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 12 säännöksistä 90 § (yhteydenpidon rajoittaminen) ja 93 § (henkilöntarkastus) ja niiden käytännön toimivuudesta ja vaikutuksista.**

Lupa- ja valvontavirasto pitää yhteydenpidon rajoittamisesta ehdotettua sääntelyn tarkentamista asianmukaisena ja perusteltuna. Ehdotus pykälään lisättävästä laitoksen johtajan sijaisesta on selkeyden vuoksi kannatettava, vaikkakin se vastaa asiallisesti jo nykyistä tulkintakäytäntöä.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan sen lisäksi, mitä eduskunnassa juuri hyväksytyssä hallituksen esityksessä (149/2025 vp) ehdotetaan henkilöntarkastuksesta, että pykälän 2 momenttiin lisätään mahdollisuus käyttää välttämättömiä voimakeinoja. Esitysluonnoksessa ehdotettu mahdollisuus käyttää voimakeinoja henkilöntarkastuksen yhteydessä on uusi. Esitysluonnoksen yksityiskohtaisten perustelujen mukaan voimakeinojen käyttö olisi sallittu tilanteessa, jossa lapsi vastarintaa tekemällä pyrkii estämään henkilöntarkastuksen toimittamisen. Voimakeinojen käyttö rajautuisi ehdotuksen mukaan koskemaan lapsen mukana olevien tavaroiden sekä vaatteiden päällisin puolin tapahtuvaa tarkastamista. Voimakeinojen käytön rajaamista koskeva sääntely jää osin tulkinnanvaraiseksi ja edellyttää täsmentämistä, eikä Lupa- ja valvontavirasto pidä voimankäyttöoikeuden laajentamista lähtökohtaisesti kannatettavana.

Yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että vaatteiden päällisin puolin tapahtuva tarkastaminen voi sisältää muun muassa taskujen tarkastamisen tarvittaessa myös voimakeinoin. Esitysluonnoksen perusteella on selvää, että voimakeinoja voidaan käyttää lapsen mukavan olevien tavaroiden ja vaatteiden tarkastamiseen. Sen sijaan Lupa- ja valvontavirasto pitää esitysluonnoksessa voimakeinojen käyttämisen rajausta epätarkkana. Perusteluiden mukaan ”vaatteiden päällisin puolin tarkastaminen rajaisi voimakeinojen käytön sen tarkastamiseen, mitä lapsella on vaatteiden ja ihon väliin kätkeytyneenä”. Tämä viittaa siihen, ettei voimakeinojen käyttö olisi sallittua vaatteiden ja ihon väliin kätkeytyneiden aineiden ja esineiden tarkastamiseksi, mutta sääntely jää tulkinnanvaraiseksi.

Lupa- ja valvontavirasto toteaa, että edellä todettu edellyttää täsmentämistä. Tulkinnanvaraiseksi jää se, onko voimakeinojen käyttäminen mahdollista vain ja ainoastaan vaatteiden ja mukana olevien tavaroiden tarkastamiseksi sekä erityisesti se, miten säännös oikeuttaa käyttämään

voimakeinoja, kun vaatteet ovat lapsen päällä. Lisäksi esityksessä on tarpeen tarkentaa, onko voimakeinojen käyttö mahdollista vaatteiden ja ihon väliin kätkeytyneiden aineiden tai esineiden etsimiseksi vai tarkoitetaanko edellä kuvatulla rajauksella, ettei se ole missään tilanteessa mahdollista. Jos hallituksen esityksen tarkoituksena on mahdollistaa esimerkiksi lapsen repun tai vaatteiden ottaminen voimakeinoin tarkastettavaksi tai lapsen päällä olevien vaatteiden ja mukana olevien tavaroiden tarkastaminen lasta kiinni pitäen, tulee tämä ilmaista selkeästi. Tässä yhteydessä on myös tarpeen tarkentaa, koskeeko vaatteiden tarkastaminen voimakeinoin kaikkia lapsen päällä olevia vaatteita vai ainoastaan päällysvaatteita. Perusteluissa tulee lisäksi havainnollistaa esimerkein, mitä muuta kuin taskujen tarkastamista vaatteiden päällisin puolin tarkastamisella tarkoitetaan.

Henkilöntarkastuksella puututaan perusoikeutena turvattuun koskemattomuuteen, minkä vuoksi on välttämätöntä, että sääntely on täsmällistä ja tarkkarajaista. Lupa- ja valvontavirasto katsoo, että sääntelyssä tulee vähintäänkin määritellä selkeästi, millaisia voimakeinoja lastensuojelulaitoksen henkilöstöllä on käytettävissään toimenpiteen toteuttamiseksi. Täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimusta korostaa se, että henkilöntarkastus on niin sanottua tosiasiallista hallintotoimintaa, eikä toimenpiteestä tehdä hallintopäätöstä. Sääntelyä on siten tarpeen täsmentää lapsen oikeusturvan sekä perusoikeuksien asianmukaisen toteutumisen varmistamiseksi.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan voimakeinojen ohella metallinilmaisimen käytön mahdollisuutta, mitä voidaan pitää asianmukaisena.

21. Lausuntopalaute luvusta 13 (Jälkihuolto): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 13 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Ehdotus sääntelystä oikeudesta jälkihuoltoon, jälkihuollon tarkoituksesta ja sisällöstä, asumisen ja toimeentulon turvaamisesta jälkihuollossa sekä itsenäistymisvaroista on lähtökohtaisesti asianmukainen ja kannatettava.

Esitysluonnoksessa ei esitetä säädettäväksi velvoitetta jälkihuollon asiakkaan asiakassuunnitelman laatimisesta. Tämä tarkoittanee, että suunnitelma laaditaan sosiaalihuoltolain nojalla, jollei laatiminen ole ilmeisen tarpeeton. Lupa- ja valvontavirasto katsoo, että hyvinvointialueille ehdotettu laaja harkintavalta suunnitelman tarpeellisuudesta lisää riskiä sille, että jälkihuollon asiakkaiden asiakassuunnitelmat jäävät poikkeuksiksi. Tämä voi johtaa hyvinvointialueiden välisiin epäyhtenäisiin käytäntöihin ja heikentää jälkihuollon asiakkaiden oikeusturvan toteutumista. Lupa- ja valvontavirasto esittää, että asiakasryhmän haavoittuva asema ja sijaishuollon vaikuttavuuden varmistaminen huomioon ottaen asiakassuunnitelman laatiminen tulisi säätää velvoittavaksi.

22. Lausuntopalaute luvusta 17 (Voimaantulo): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita voimaantuloa koskevista säännöksistä ja niiden vaikutuksista.

Esitysluonnos laiksi lapsen erityisestä suojelusta ja siihen liittyviksi laeiksi limittyä vireillä olevan sosiaalihuoltolain muutosten kanssa ja siten näiden lakien samanaikainen voimaantulo on välttämätöntä. Lupa- ja valvontavirasto pitää voimaantuloehdotusta 1.7.2027 optimistisena

huomioiden muutoksen mittakaavan yhdessä sosiaalihuoltolain muutosten kanssa. Lupa- ja valvontavirasto esittää, että luonnoksessa esitettyä lakimuutoksen voimaantuloa arvioitaisiin uudelleen huomioiden, että rakenteellisten muutosten suunnitteluun ja toteuttamiseen tarvitaan aikaa. Liian kireä aikataulu voi vaarantaa toiminnan jatkuvuuden ja lakimuutosten toimeenpanon onnistumisen.

23. Lausuntopalaute ehdotuksesta koskien lisärahoitusta tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUV) turvaamiseksi yksityisissä koulukodeissa ja Valtion koulukodeissa: Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita TUV-koulutuksen rahoitusta koskevasta säännöksestä ja sen vaikutuksista.

Lupa- ja valvontavirasto pitää tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen rahoituksesta esitettyä lasten sivistyksellisten oikeuksien turvaamisen kannalta perusteltuna.

24. Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen taloudellisista vaikutuksista?

Esitysluonnoksessa hyvinvointialueiden kustannusten arvioidaan vähenevän oletuksella, että mahdollinen sijaishuollon tuottamiskustannusten aleneminen realisoituisi välittömästi ja täysimääräisesti hyvinvointialueiden taloudellisena hyötynä. Kustannukset voivat vähetä, jos huostaanottojen määrää voidaan vähentää, mutta Lupa- ja valvontavirasto katsoo, että tämä edellyttää merkittävää ja pitkäjänteistä painopisteen siirtämistä peruspalveluihin. Tällaiset vaikutukset syntyvät viiveellä, eikä säästöjen voida realistisesti odottaa toteutuvan esitysluonnoksessa oletetulla aikataululla.

Lupa- ja valvontavirasto ei näe lastensuojelulaitosten henkilöstömitoituksen vähentämistä koskevalla ehdotuksella olevan arvioidun kaltaisia säästövaikutuksia hyvinvointialueiden talouteen. Koska valtaosa lastensuojelun sijaishuollosta järjestetään yksityisenä palvelutuotantona, on epätodennäköistä, että sijoitusten kustannuksiin voitaisiin olennaisesti vaikuttaa kesken voimassa olevien sopimuskausien, vaikka palvelujen tuottaminen olisi lainsäädäntömuutoksen jälkeen mahdollista nykyistä edullisemmin. Esitysluonnos perustuu tältä osin oletukselle säästöjen nopeasta toteutumisesta, mitä ei voida pitää realistisena. Lisäksi on huomattava, että mahdollisten kustannussäästöjen siirtyminen palvelujen hintoihin yksityisessä palvelutuotannossa on epävarmaa ja tapahtuu tyypillisesti viiveellä sopimuskausien vuoksi. Tämän vuoksi esitysluonnoksessa esitetty oletus kustannusten nopeasta alenemisesta hyvinvointialueille ei ole perusteltu.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan esitysluonnoksessa oletettujen säästöjen perusteella hyvinvointialueiden rahoitukseen kohdistuvia leikkauksia nopealla aikataululla. Lupa- ja valvontavirasto katsoo, että tällainen aikataulutusta ei ole yhteensopiva esitettyjen muutosten tosiasiallisen toimeenpanon kanssa, vaan muodostaa merkittävän riskin lakimuutosten hallitulle, vaikuttavalle ja lapsen edun mukaiselle toteuttamiselle. Rahoituksen leikkaaminen, ennen kuin mahdolliset säästövaikutukset ovat aidosti realisoituneet, voi heikentää palvelujen saatavuutta ja laatua sekä lisätä kustannuksia pitkällä aikavälillä.

Esitysluonnoksessa ei myöskään ole riittävästi arvioitu ehdotettujen säästöjen vaikutuksia lapsen edun toteutumisen näkökulmasta. Säästöjen lapsivaikutusten arviointi jää siten puutteelliseksi.

25. Millaisia taloudellisia vaikutuksia arvioitte ehdotuksen 38 §:n 3 momentilla mahdollisesti olevan?

Esitysluonnoksen 38 §:n 3 momenttiin kirjattu tarkennus perhehoitolain mukaisten korvausten maksamisesta on perusteltu, ja sen voidaan arvioida edistävän lasten läheisverkoston kartoittamista. Tämän voidaan osaltaan katsoa vahvistavan lapsen edun toteutumista tilanteessa, joissa lapsen sijoittaminen kodin ulkopuolelle on välttämätöntä, mutta se voidaan toteuttaa ilman lapsen sijoitusta läheisverkoston ulkopuolelle.

Voimassa olevan lastensuojelulain 32 § 1 momentin sanamuodon mukaan lapsen asumista ja sijoituspaikkaa koskeva asia on ratkaistava aina lapsen edun mukaisella tavalla. Esitysluonnoksessa ehdotetun säännöksen sanamuoto viittaa siihen, että kyse on kodin ulkopuolisen sijoituksen sijasta läheisverkoston kartoituksen perusteella tehtävästä huoltajuus- tai oheishuoltajuusmääräyksestä, millä on merkitystä lapsen oikeudelliseen asemaan. Tältä osin esitystä on tarpeen jatkovalmistelussa tarkentaa. Lupa- ja valvontavirasto pitää voimassa olevan lainsäädännön sanamuotoa asianmukaisena.

Säännöskohtaisten perustelujen osalta Lupa- ja valvontavirasto toteaa, että lapsen koti voi sijaita myös muun kuin hänen biologisen vanhempansa luona, esimerkiksi adoptiotilanteissa. Tämän vuoksi perusteluissa käytettyä terminologiaa tulisi täsmentää siten, että se kattaa kaikki juridiset huoltajuustilanteet asianmukaisesti.

26. Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen muista vaikutuksista?

Esityksessä todetaan, että ehdotetuilla lainsäädäntöön on tunnistettu olevan vaikutuksia Lupa- ja valvontaviraston toimintaan erityisesti rekisteröintimenettelyjen ja henkilöstömitoituksen valvonnan osalta. Esityksessä arvioidaan, että muutoksilla saattaa olla suoria taloudellisia vaikutuksia, mutta vaikutusten suuruusluokkaa ei ole valmistelun aikana kyetty määrittämään.

Lupa- ja valvontavirasto toteaa, että jatkovalmistelussa on välttämätöntä tunnistaa riittävällä tarkkuudella muutosten vaikutukset Lupa- ja valvontaviraston toimintaan ja tehtävien hoitamisen edellytyksiin. Arvioinnissa tulee ottaa huomioon myös Lupa- ja valvontaviraston resursointiin samanaikaisesti kohdistuvat merkittävät leikkauspaineet, mikä korostaa realistisen ja kattavan vaikutusarvioinnin sekä tarvittavien resurssiedellytysten varmistamisen merkitystä.

27. Vapaamuotoiset huomiot

Lupa- ja valvontavirasto esittää harkittavaksi, että lain nimi säilytetään lastensuojelulakina sen vakiintuneisuuden perusteella. Vaikka lastensuojelu esitysluonnoksen mukaan tarkoittaa nimenomaisesti alaikäisten lasten avohuollon ja sijaishuollon aikaisia tukitoimia ja palveluja, ei nimen muutos sillä perusteella ole välttämätöntä.

Tervonen Anna
Lupa- ja valvontavirasto - Sosiaali- ja terveysalan osasto